

centrum voor de kunsten
muzehof

Titel

Scholingsaanbod Zmart-artZ

Toelichting

Een overzicht van trainingen voor onderwijs- en kunstprofessionals gericht op het ontwerpen van cultuuronderwijs in samenhang met wereldoriëntatie waarin het creatieve proces leidend is. De training 'werken met verrassende materialen' is als voorbeeld nader uitgewerkt.

Doelgroep

Leerkrachten, ICC'ers, directeuren, Vak-coaches, CMK coaches en cultuurcoaches

Datum publicatie

Mei 2016

Ontwikkeld door

Muzehof, Centrum voor de Kunsten i.s.m. diverse partners

Meer informatie

Wendy Dienske

Projectcoördinator

w.dienske@muzehof.nl

Scholingsaanbod Zmart-artZ 2013-2016

Training/workshop	Doelgroep	trainer	Inhoud
<p>Introductietraining Voorbij de kaders - Kunst in leren'</p>	<p>Leerkrachten ICC'ers Vak-coaches</p>	<p>Alexandra van der Hilst http://www.ab3.nu/</p>	<p>Samenhang in het curriculum van de school, kennis en didactiek van de leerkracht. <i>Wat gebeurt er met kinderen als we breinbewust leren, meervoudige intelligentie en kunst met elkaar verbinden en wezenlijk betrekken in het onderwijs?</i> <i>Waarom vinden we reflecteren, creëren en een onderzoekende houding belangrijk? Hoe staat dat in relatie tot vaardigheden van de 21ste eeuw?</i> Deze vragen staan centraal in de teamtraining 'Voorbij de Kaders' en worden op inspirerende wijze vanuit verschillende invalshoeken benaderd. In deze teamtraining krijgen de deelnemers een overkoepelend beeld met een praktische vertaling naar de klas aangereikt. De diversiteit van kunst en kunstzinnige werkvormen worden verbonden met inzichten over leren, ontstaan vanuit de pedagogiek, psychologie en het onderwijsveld zelf.</p>
<p>Creatief en ontwerpend leren</p>	<p>Leerkrachten ICC'ers Vak-coaches CMK coaches</p>	<p>Alexandra van der Hilst http://www.ab3.nu/</p>	<p>Samenhang in het curriculum van de school, samenwerken in cultuureducatie met de omgeving Hoe geef je vorm aan vaardigheden van de 21ste eeuw zonder oude kennis te verliezen en hoe kunnen leerkrachten en kunstdocenten daarin samenwerken?</p> <p>Bij voorkeur is de groep in deze training samengesteld uit leerkrachten en kunstdocenten welke samen op school (gaan) vormgeven aan cultuureducatie. De training gaat uit van de drie competentiepijlers: onderzoeken, creëren en reflecteren. We kijken naar waarnemen en interpreteren, leren exploreren, links- en rechtsbreinig leren en starten we met de verkenning van de ontwerpopdracht voor de deelnemers. Ervaren op welke verschillende manieren creativiteit aangeboord en verdiept kan worden. We doorlopen het ontwerpproces en passen dit toe op de ontwerpopdracht van de deelnemers.</p> <p>Aanscherpen van de opbrengst van de ontwerpopdracht en reflecteren op proces, inhoud en resultaat van de opdrachten.</p>
<p>Zichtbaar procesgericht begeleiden en beoordelen</p>	<p>Leerkrachten ICC'ers Vak-coaches CMK coaches</p>	<p>Alexandra van der Hilst http://www.ab3.nu/</p>	<p>Creatieve proces van kinderen te begeleiden en beoordelen en eigen leerkrachtvaardigheden aan te scherpen Begeleiden en beoordelen van creatieve denk- en maakprocessen in themagericht leren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hoe verloopt een creatief proces? - op welk aspect leg je wanneer een accent? - hoe hou je het proces gaande?

			<ul style="list-style-type: none"> - welke gedragsindicatoren horen daar bij? - verschillen / overeenkomsten met je eigen aanpak? - toepassen in een onderwijsthema? - waar let je wel / niet op en waarom wel /niet?
Wat is het belang van cultuureducatie?	Leerkrachten ICC'ers	Karin Kotte http://www.kunstedu.nl/	Waarom is cultuureducatie eigenlijk belangrijk voor kinderen? Hoe is het een meerwaarde voor het onderwijs?
Hoe maak ik onderwijs creatiever? Procesgericht werken.	Leerkrachten ICC'ers Vak-coaches CMK coaches	Karin Kotte http://www.kunstedu.nl/	Procesgericht werken is een creatieve didactiek die toe te passen is bij de verschillende kunstvakken en projecten. Deze didactiek zorgt voor een persoonlijke inbreng van de leerling en daarbij ook de nodige sturing van de leerkracht om ook vakdoelen te halen. Hoe kun je stap voor stap, met deze kennis, kunstvakken meer kwaliteit geven?
Het verankeren van cultureel aanbod in het onderwijs.	Leerkrachten ICC'ers Vak-coaches CMK coaches	Karin Kotte http://www.kunstedu.nl/	Het ministerie heeft doelen laten formuleren voor Cultuureducatie met Kwaliteit. Een van de doelen is om de relatie tussen culturele instellingen en scholen te versterken. Extern cultureel aanbod moet structureel een plek krijgen IN het onderwijs. In deze bijeenkomst bekijken we hoe er integratie plaats kan vinden tussen het aanbod en de onderwijsleerstof. Wanneer is er sprake van een win-win? Hoe kun je zorgen voor lesstof-vervangend cultuuronderwijs?
Geïntegreerd onderwijs en cultuureducatie.	Leerkrachten ICC'ers Vak-coaches CMK coaches	Karin Kotte http://www.kunstedu.nl/	In deze bijeenkomst wordt een start gemaakt met het uitwerken van een thema volgens de theorie over het verankeren van extern aanbod in het onderwijs. Procesgericht werken is de rode draad van geïntegreerd onderwijs!
Workshop leerplankader kunstzinnige oriëntatie.	Leerkrachten ICC'ers	Muzehof trainers	Door het ervaren van een creatief proces en het analyseren ervan worden wettelijke kaders naar de praktijk vertaald en levendig gemaakt. Aan welke streefcompetenties uit het leerplankader kunstzinnige oriëntatie wordt gewerkt als je ontwerpt aan de hand van het creatief proces? Bijlage 1.
Verdieping kunstdisciplines	Leerkrachten	Vak-coaches http://www.muzehof.nl/cultuur-en-school/	Het werken met diverse technieken en werkvormen vanuit de disciplines theater, dans, muziek of beeldend met procesgericht werken als leidende didactiek. (Als voorbeeld is de verdiepingsworkshop voor de discipline b beeldend toegevoegd: Bijlage 2

Zmart-artZ	Directeuren ICC'ers CMK- coaches Vak-coaches Cultuurcoaches	Muzehof trainers en onderwijspartners	Voor de CMK-expertgroep van de Muzehof en Cultuurplein Noord Veluwe hebben we een maatwerk deskundigheidsbevorderingstraject uitgevoerd met de volgende hoofdthema's: 1. Introductietraining 'Voorbij de kaders / Kunst in leren' 2. Verdiepingstraject 'Kunst in leren' 3. Creativiteit en ontwerpend leren
Training op maat		Muzehof trainers, Karin Kotte, Alexandra van der Hilst, Vak- coaches e.a.	Gericht op de vraag van de school kan een training op maat worden gemaakt op offertebasis. Bijlage 3

Bijlage 1

Workshop Ontwerpen vanuit het creatief proces in relatie tot het leerplankader kunstzinnige oriëntatie

Doel van de workshop <i>De deelnemers krijgen inzicht in hoe zij bewust kunnen omgaan met de kerndoelen en het leerplankader kunstzinnige oriëntatie in het ontwerpen van onderwijs.</i>	Door het ervaren van een creatief proces en het analyseren ervan worden wettelijke kaders naar de praktijk vertaald en levendig gemaakt.
Kader schetsen <i>Creatief proces is de rode draad in het leerplankader kunstzinnige oriëntatie, en vormt de samenhang tussen de leergebieden.</i>	Aan de hand van foto's van kunstwerken benoemen en clusteren de deelnemers de concrete acties van de kunstenaar en tekent zich het creatieve proces af (opdracht geleend van Karin Kotte, Kunstedu)
Ervaren van (een gedeelte van) een creatief proces.	Door middel van een kunstzinnige opdracht, en de keuze die in één van de 4 disciplines uit te voeren en elkaar te presenteren ervaren de deelnemers een deel van een creatief proces die ze vervolgens gaan analyseren.
Analyse van het creatieve proces	Aan de hand van de streefcompetenties uit het leerplankader kunstzinnige oriëntatie analyseren de deelnemers hun creatief proces. Tijdens het analyseren krijgen de deelnemers inzicht in wat ze in de praktijk al doen en hoe ze aan de kerndoelen werken. Ze kunnen deze bewust gaan toepassen.
Uitwisselen van ervaringen en inzichten	Er wordt ingegaan op vragen die de analyse oproept: inhoud van competenties, invulling van creatief proces, inrichten van lestijd etc.
Conclusies trekken	Wanneer je het creatief proces doorloopt werk je aan de kerndoelen door de leerling te helpen competenties te ontwikkelen. Je maakt bewuste keuzes, welke competenties werk je aan, en wanneer?

WORKSHOP
'WERKEN MET VERRASSENDE MATERIALEN'

Wat	Werken vanuit niet voor de hand liggende/verrassende materialen en technieken op het gebied van de discipline beeldend .
Voor wie	Leerkrachten(teams) van basisschoolscholen (regulier- en speciaal onderwijs)
Waar	In een ruim lokaal of de hal van de school
Tijd	2 uur
Ontwerp en uitvoering	Marlous Kleijberg; kunstdocent/vakcoach beeldend

Doel

Vanuit verrassend aanbod van materialen leerkrachten/team in aanraking laten komen met **het creatief proces**: het zelf ervaren, beleven en experimenteren vanuit de discipline beeldend (oriënteren, onderzoeken, uitvoeren en evalueren). Door zelf een dergelijk creatief proces aan te gaan, wordt de leerkracht 'gevoeliger' voor het proces dat de leerlingen dienen aan te gaan binnen het procesgerichte werken.

Opbouw workshop

- a. Korte introductie van vakcoach beeldend (5 min);
- b. Korte introductie op workshop (vraag vanuit het team, aanbod van de kant van de vakcoach en doel van de middag). Zowel het zelf **doen** als het opdoen van inspiratie staat centraal tijdens deze workshop. Dit zal ongetwijfeld effect gaan hebben op de lessen beeldend voor de leerlingen (5 min);
- c. Korte uitleg n.a.v. de **drie inspiratietafels**, met daarop uitgestald per tafel de materialen, gereedschappen, inspiratiemateriaal/beschouwingsmateriaal en proeven, passende bij de activiteit. De tafels zijn ingericht rondom de volgende drie thema's/activiteiten en bijbehorende opdrachten (10 min.):
  1. Mooie materie;
  2. Zie mij nou;
  3. Impressie met een vreemde kwast.
- d. Het team wordt in drie groepen verdeeld (voorkeur per bouw) en kiest een inspiratietafel uit van waaruit gewerkt gaat worden.
- e. Men gaat aan de slag vanuit de eerste 3 fasen van het creatief proces, namelijk: het beschouwen, het experimenteren en het uitvoeren. Daarbij geeft de vakcoach aan dat men zich nog extra kan laten inspireren door speciaal beeldmateriaal dat in zogenaamde 'beeldmappen' via een USB-stick op de computer ingezien kan worden. Uiteraard zullen dit geen kant en klare voorbeelden zijn, maar beelden die de creativiteit van de leerkrachten extra kunnen stimuleren (55 min.).
- f. Vervolgens wordt er gezamenlijk teruggekeken naar wat er beleefd, ervaren en ontdekt is binnen de 3 opdrachten n.a.v. de drie inspiratietafels (15 min.). Centraal staan vragen als:
  - *Was deze wijze van werken nieuw voor je? Zo ja, wat daarin was dan nieuw voor je en wat bracht het je?*

- *Heb je kennisgemaakt met een nieuwe attitude die van je gevraagd werd bij deze manier van werken?*
- *Wat hebben deze niet zo voor de hand liggende materialen en technieken jou gebracht binnen het creatief werken?*
- *Wat zie je aan mogelijkheden voor de kinderen van jouw groep(en)? Ofwel: wat levert deze ervaring jou op m.b.t. de lessen beeldend binnen de groep waarin je lesgeeft?*
- *Heb je vanuit deze opdracht(en) een relatie ontdekt tussen jouw veranderende mindset en wat je met leerlingen op beeldend gebied in de lessen wilt gaan doen in de toekomst?*

De rol van de vakcoach/workshopleider zal in deze laatste fase van evalueren liggen op het terrein van de transfer van hun opgedane ervaringen met de ervaringen die ze de leerlingen willen meegeven binnen het beeldend werken. Het procesgericht werken, waarin de diversiteit van persoonlijke beeldende uitingen van leerlingen op de voorgrond staan, zal benadrukt worden. De leerkrachten zullen immers de creativiteit van de leerlingen beter kunnen voeden en ontwikkelen, wanneer zij binnen aangeboden kaders de leerlingen genoeg ruimte bieden te zoeken naar eigen oplossingen en mogelijkheden. Het gaat om durven en doen, aangezien de beste manier van leren is.

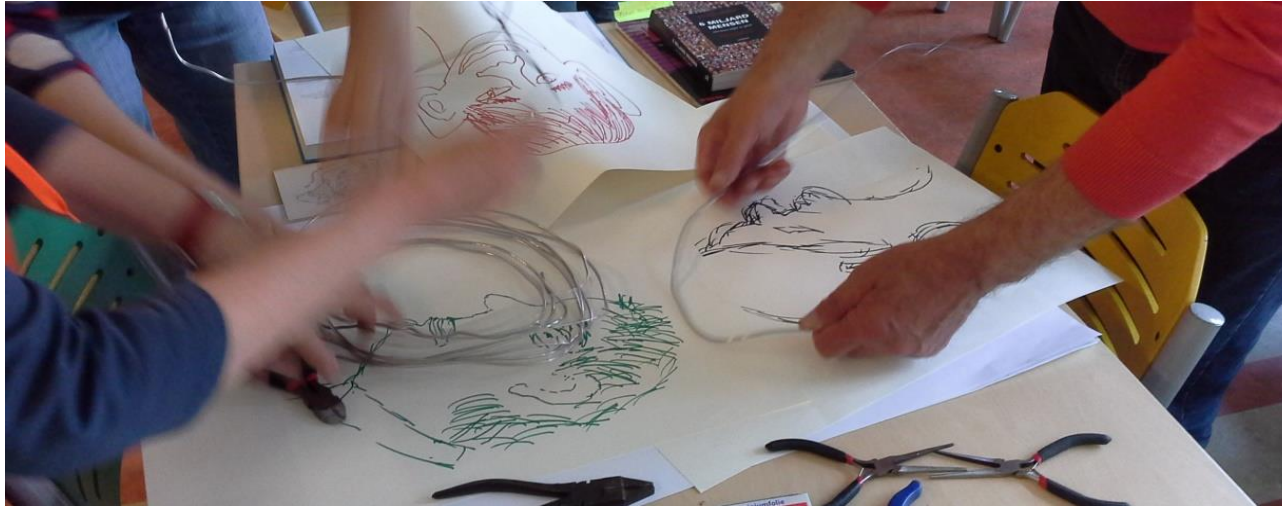
3 verschillende thema's/opdrachten naar aanleiding van 3 verrassende materialen en technieken:

1. **Mooie materie (Structuren en Schors):** opdracht rondom krijten, vegen, wrijven, nat maken, mengen, scheuren, etc. Deze opdracht nodigt de leerkracht uit intensief te experimenteren/spelen met materialen en van daaruit te kijken welke associaties er inhoudelijk opgeroepen worden.

2. **Zie mij nou (Portret):** Opdracht rondom tekenen vanuit 1 lijn (hand volgt het oog tijdens het bekijken van het gezicht en tijdens het tekenen blijft het potlood in verbinding met het papier) van het gezicht van een collega leerkracht, vertaling van tekening naar contour in aluminiumdraad door te buigen en te verbinden, materialen naar keuze toevoegen, etc. Deze opdracht nodigt uit om de leerkracht te laten ervaren dat een portret ook spontaan kan ontstaan en niet vooraf uitgedacht en gepland hoeft te worden. Het is een spel tussen kijken en doen.

3. Impressie met een vreemde kwast (Landschap): Opdracht rondom bundelen, verbinden, schilderen (impressie), etc. Deze opdracht nodigt de leerkracht uit te laten ervaren dat schilderen met alternatieve gereedschappen (middels zelf vervaardigde penselen) ook heel veel mogelijkheden biedt. Loskomen en durf ontwikkelen.

Bijlage 3

Inhoud opleiding Zmart-artZ voor directeuren, ICC'ers, CMK- coaches, Vak-coaches, Cultuurcoaches

les	inhoud	
1.	'Kunst in leren'	Zicht krijgen op de meervoudige manier van leren gekoppeld aan de kunsten.
2.	<p>Wat is het belang van cultuureducatie?</p> <p>Hoe maak ik onderwijs creatiever? Procesgericht werken.</p> <p>Het verankeren van cultureel aanbod in het onderwijs.</p>	<p>Waarom is cultuureducatie eigenlijk belangrijk voor kinderen? Hoe is het een meerwaarde voor het onderwijs?</p> <p>Procesgericht werken is een creatieve didactiek die toe te passen is bij de verschillende kunstvakken en projecten. Deze didactiek zorgt voor een persoonlijke inbreng van de leerling en daarbij ook de nodige sturing van de leerkracht om ook vakdoelen te halen. Hoe kun je stap voor stap, met deze kennis, kunstvakken meer kwaliteit geven?</p> <p>Het ministerie heeft doelen laten formuleren voor Cultuureducatie met Kwaliteit. Een van de doelen is om de relatie tussen culturele instellingen en scholen te versterken. Extern cultureel aanbod moet structureel een plek krijgen IN het onderwijs. In deze bijeenkomst bekijken we hoe er integratie plaats kan vinden tussen het aanbod en de onderwijsleerstof. Wanneer is er sprake van een win-win? Hoe kun je zorgen voor lesstof-vervangend cultuuronderwijs?</p>
3.	Geïntegreerd onderwijs en cultuureducatie.	In deze bijeenkomst wordt een start gemaakt met het uitwerken van een thema volgens de theorie over het verankeren van extern aanbod in het onderwijs. (Zie bijeenkomst 2.) Procesgericht werken is de rode draad van geïntegreerd onderwijs!
4.	'Samen ontwerpen'	Het doornemen van alle stappen met extra aandacht voor het programma van eisen zodat deze uitgevoerd kan gaan worden in de teams.
5.	'Samen ontwerpen'	Het programma van eisen is uitgevoerd in de teams. Deze worden besproken en de brainstorms worden voorbereid zodat deze uitgevoerd kunnen worden in de teams.